

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

12 грудня 2019 року

**Харків
2020**

принципи індивідуального підходу і свободи у вихованні, питання ритмів (року, місяця, тижня, дня, уроку), а основою вальдорфської педагогіки є різнобічні знання про дитину, яка розвивається.

Список використаних джерел:

1. Альманах вальдорфской педагогики / под ред. А. Н. Малышева. Москва: Парисфаль. 1993. 360 с.
2. Вальдорфская школа (Антология) / под ред. А. А. Пинского. Москва : Просвещение, 2003. 494 с.
3. Іонова О. М. Вальдорфська педагогіка: теоретико-методологічні аспекти. Харків: Бізнесінформ. 1997. 299 с.
4. Іонова О. М. Евритмія і малювання форм у вальдорфській шолі. *Рідна школа*. 1999. №11. С. 54–55.
5. Іонова О. М. Підготовка педагогів до роботи за вальдорфськими методиками. *Теорія та методика навчання та виховання* : зб. наук. праць. Харків : ХДПУ імені Г. С. Сковороди. 1999. Випуск 4. С. 11–13.
6. Колеснікова Ю. О. Особливості впровадження вальдорфської педагогіки в освітній простір України. Мелітополь. 2002. 56 с.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА «ЗНАННЯ» В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

Бондар Т. В.

аспірантка кафедри педагогіки та педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У тезах обґрунтовуються питання наукових підходів до розв'язання проблеми організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.). Схарактеризовано основні підходи, що використано у дослідженні (науковий, історико-педагогічний, системний, синергетичний, антропологічний).

Ключові слова: науковий підхід, методологія, організаційно-просвітницька діяльність, товариство «Знання», Україна.

The article author has substantiated the issue of scientific approaches to solving the problem of organizational and educational activity of the «Knowledge» Society in Ukraine (the second half of the 20th century – the beginning of the 21st century). The basic approaches used in the study have been characterized. They are scientific, historical-pedagogical, system, synergistic and anthropological approaches.

Key words: scientific approach, methodology, organizational and educational activity, «Knowledge» Society, Ukraine.

Дослідження організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні (друга половина XX – початок XXI ст.) в історичній ретроспективі має беззаперечну наукову цінність. Розкриття досвіду роботи, організації та просвітницької діяльності зазначеного товариства є його творчого використання на сучасному етапі розвитку освіти та національного відродження країни.

Обґрунтована та реалізована методологія як основа розробки наукового дослідження передбачає сукупність методів, способів, прийомів пізнання та їх прийнятну для вивчення наукової проблеми послідовність, що забезпечує отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про історико-педагогічні процеси та явища [1]. *Науковий підхід* як методологічний напрям указує досліднику основний вектор дослідження, вибір засобів та методів [1]. Науковець обирає стратегію дослідження, методологічну платформу, на якій ґрунтуються його погляди під час вивчення того чи іншого питання [4].

Нині існує розлога система наукових підходів та методів дослідження в різних сферах науки. У процесі наукового пошуку з'ясовано, що в межах постановки будь-якого історико-педагогічного дослідження важливо вирішити питання що стосуються суті, структури й специфіки історико-педагогічного пізнання до його внутрішньої логіки й принципів [1]. Тому одним із провідних методологічних підходів, з огляду на мету й завдання дослідження, є *історико-педагогічний*. Його реалізація сприяє встановленню етапів розвитку діяльності товариства «Знання» в Україні (др.пол.XX – поч.XXI ст.) з огляду на суспільно-політичні, соціально-економічні, культурно-освітні зміни у суспільстві, просвітницькі ідеї та діяльність конкретних персоналій; виявленню особливостей у розвитку досліджуваних феноменів, притаманних кожному з етапів; розкриттю ідей і концепцій, що мали вплив на поглиблення змісту й розширення напрямів діяльності досліджуваного товариства.

Ураховуючи основне призначення науки у забезпеченні достовірних істинних знань та їх систематизацію, у дослідженні актуальним є застосування *системного підходу* як загальнонаукової, міждисциплінарної, методологічної концепції. Основними принципами системного підходу є принципи цілісності, складності й організованості. Цілісність дає можливість визначати об'єкт в єдності компонентів і зв'язків; складність передбачає ієрархічність будови об'єкта, послідовне розчленовування цілого на частини; організованість забезпечує структурну впорядкованість об'єкта [1, 5].

У дослідженні системний підхід створює підґрунтя для встановлення зв'язків між особливостями становлення й розвитку діяльності громадського-просвітницького товариства «Знання» в Україні та суспільними, організаційно-просвітницькими та науково-педагогічними змінами в країні; дає можливість визначити напрям дослідження як самостійний і перспективний, виявити з'ясувати його місце в історико-педагогічній науці. Системний підхід дає можливість розглянути досвід організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні як систему: установити передумови виникнення; виділити характерні етапи та ознаки; визначити напрями діяльності. Згідно з методологією системного підходу організаційно-просвітницьку діяльність товариства «Знання» в Україні розглядаємо як інтелектуально-творчу роботу його

колективу. Напрямами організаційно-просвітницької діяльності товариства є: освітньо-виховний, науково-дослідний, навчально-методичний, громадсько-просвітницький і міжнародний. Отже, організаційно-просвітницька діяльність товариства «Знання» в Україні має свою конкретно-історичну суть і форми виявлення, особливості й динаміку, сприяє розбудові педагогічної науки й впливає на розвиток вітчизняної системи освіти, розробці ефективних форм розвитку просвітницької і педагогічної діяльності науково-педагогічних кадрів та громадських діячів, важливих компонентів базової підготовки фахівців у галузі освіти.

Синергетичний підхід як один із напрямів методології дослідження має інтегрувальний характер, поєднує спільними ідеями, законами різні галузі наук (соціальні науки, філософію, психологію, біологію, фізіологію, педагогіку тощо) і спрямований на вивчення універсальних закономірностей еволюції природи, суспільства та людини [1, 2]. У контексті нашого історико-педагогічного дослідження синергетичний підхід передбачає розкриття генези організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні, що має свою власну логіку самоорганізації й різноманітність проявів напрямів; уможливорює розгляд предмета дослідження в еволюції відповідно до внутрішніх законів і загальних тенденцій розвитку суспільства й педагогічної освіти. Побудова дослідження на основі синергетичного підходу дала можливість: простежити еволюцію організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні у динаміці інтегрованого, складного, суперечливого процесу, який відбувається під впливом багатьох чинників; пояснити організаційні, науково-педагогічні ідеї не лише педагогічними фактами, а й різноманітними нелінійними зв'язками між суспільними процесами; дослідити нерозкриті чи недостатньо розкриті процеси. Отже, синергетичний підхід дав можливість розглядати організаційно-просвітницьку діяльність товариства «Знання» в Україні як відкриту динамічну систему, направлену на саморозвиток і самоорганізацію, що водночас характеризується певною нестабільністю, обумовленою загальними тенденціями розвитку суспільства. Реалізація синергетичного підходу до вивчення організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні другої половини ХХ – початку ХХІ століття вимагає застосування даних інших наук, насамперед історії, філософії, психології, культурології тощо.

На підставі вивчення наукової літератури з'ясовано, що в освіті має місце зміна методологічної орієнтації, яка впливає зі змінної динаміки формування особистості і її саморозвитку – це вимагає від педагогічної теорії й практики зосередження уваги на осмисленні природи людини, її внутрішнього світу, на закономірних зв'язках цього світу з усіма зовнішніми впливами [1, 3, 5].

Реалізація зазначених завдань сприяє використанню в нашому історико-педагогічному дослідженні *антропологічного підходу*, який передбачає інтеграцію антропологічного знання філософії, психології, педагогіки й інших наук про людину, сприяє розв'язанню освітніх завдань, становить науково-методологічну основу гуманістичного світогляду й гуманізації в цілому, передбачає теоретичне

обґрунтування освітніх новацій, інновацій і наукових педагогічних досліджень [1].

Тож антропологічний підхід дає підстави для розуміння організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні як процесу організації освітнього середовища, яке виступає інтегрованою умовою особистісного багатостороннього розвитку кожного члена товариства, збереження та примноження творчого потенціалу, поглиблення інтересів і можливостей його учасників. Антропологічний підхід дав можливість відстежити взаємовідносини членів товариства між собою, з освітніми, промисловими, сільськогосподарськими сферами середовища та поза його межами, з суспільством різних соціальних прошарків та верств начелення, владою та суспільними нормами, цінностями, традиціями й культурою.

Отже, у процесі дослідження визначено наукові підходи до розв'язання проблеми організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні (науковий, історико-педагогічний, системний, синергетичний, антропологічний), які дають можливість у хронологічній послідовності відстежити особливості передумов, становлення й розвитку товариства в досліджуваний період; встановлено зв'язки між динамічними змінами змісту й напрямів організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні другої половини XX – початку XXI століття.

Список використаних джерел:

1. Башкір О. І. Науково-педагогічна діяльність кафедр педагогіки у вищих педагогічних навчальних закладах України (початок XX – початок XXI століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Харків, 2019. 566 с.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
3. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2008. 240 с.
4. Чумакова В. Наукові підходи та методи дослідження міграційної політики у європейській науковій літературі. *Науковий вісник Східноєвропейського університету ім. Лесі Українки. Міжнародні відносини*. Луцьк, 2013. Вип. 10. С. 67–71.
5. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Київ : «Знання», 2008. 310 с.

ДІЯЛЬНІСТЬ КАФЕДР ХАРКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УЧИТЕЛЬСЬКОГО ІНСТИТУТУ В ПОВОЄННІ РОКИ

Бондаренко А.С.

аспірант кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

ЗМІСТ

Секція І

Розвиток педагогічної науки й освіти: історія та сучасність

Бень В. В., Васильєва С. О.

Сутність і принципи вальдорфської педагогіки 3

Бондар Т. В.

Наукові підходи до розв'язання проблеми організаційно-просвітницької діяльності товариства «Знання» в Україні (друга половина XX – початок XXI століття) 6

Бондаренко А. С.

Діяльність кафедр Харківського державного учительського інституту в повоєнні роки 9

Вихрущ В. О., Романишина Л. М.

Педагогічна ментальність у формуванні фахової компетентності педагога 13

Довженко Т. О., Небитова І. А.

Мотивація професійного вибору майбутньої професії студентів факультету початкового навчання як головний компонент їхнього професійного зростання. 16

Жадько О. А.

Генеza ідеї місцевого самоврядування в Україні 20

Зеленська Л. Д.

Методи історико-педагогічного дослідження у розрізі парадигми наукового знання 23

Зозуля К. В.

Сучасні методи навчання хореографії дітей молодшого шкільного віку в позашкільних закладах освіти 27

Іонова О. М.

Штайнер-педагогіка в контексті сучасних культурно-освітніх викликів 30

Калашнікова Л. М., Ло Юаньвень

Педагогічний потенціал китайської естрадної музики як засіб творчого самовираження майбутніх музично-педагогічних працівників 33

Карпенко Л. М., Васильєва С. О.

Єдність шкільного і сімейного виховання в досвіді В. О. Сухомлинського і в сучасних реаліях 37

Кін О. М.

Діяльність студентських громадських організацій на території Західної України в 1919-1939 рр. 41

Лаврушина Н. М.

Становлення державної системи соціального забезпечення дітей і (1919 р. – 20-ті рр. XX ст.) 45

Лі Янь

Урахування специфіки художньо-педагогічних спеціальностей у процесі формування готовності вчителів образотворчого мистецтва до творчої самореалізації 48